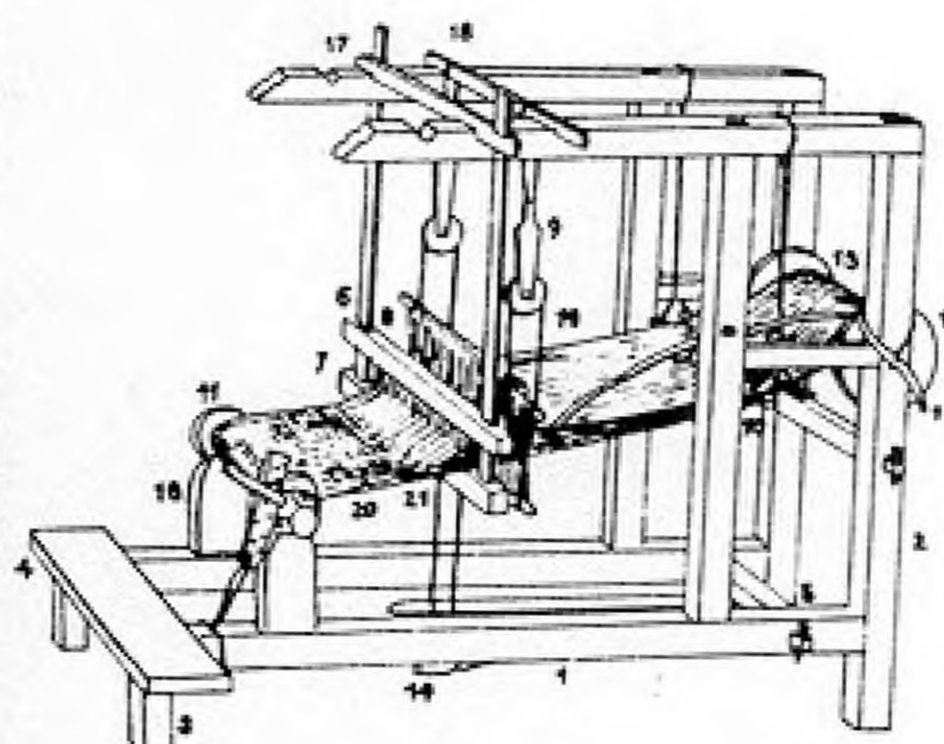
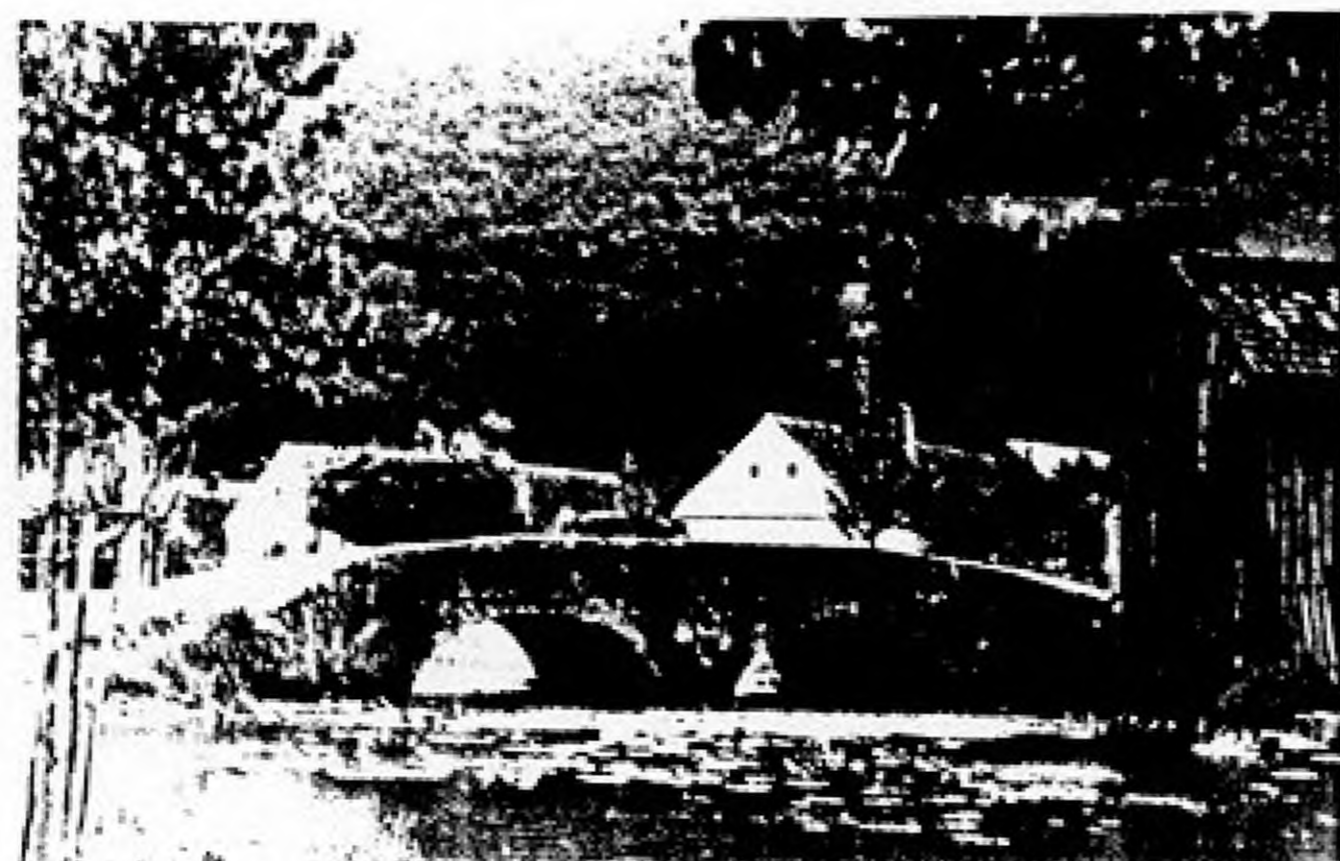

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

14. füzet, 2001

Kiadja: a SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft,
a jósvafői tájház (Falumúzeum) létrehozója és
üzemeltetője

Szerkesztette: Szablyár Péter

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

A zord téli napok egy szívet melengető téma – a rekonstruált jósvafői kapahámor – megvalósíthatósági tanulmányának készítésével teltek. Az Aggteleki Nemzeti Park a Törőfej-völgy revitalizációja keretében tervezi a rekonstruált kovácsüzem életre hívását. A tanulmány elkészültét követően megindult az építés-tervezési munka, az engedélyeztetési eljárások előkészítése.

A farsangi mulatságot szerencsére idén nem a „Fötér”-en kellett végigélnünk, így visszatérhetett annak bensőséges hangulata. A hóesés elmaradt, így csak szekerezés lett a szánkózásból, a bál is jól sikerült.

A tájház ez évi csemegéjének a tűzoltó fecskendő felújítását szántam. A budapesti Tűzoltó Múzeumban Minárik őrnagy segítségével korábban már sikerült fotókat találni az eredeti állapotáról. Ezek is segítségére voltak Lengyel László barátomnak a festett részek (tartály, hajtókar) korhű újrafestésében, amelyet télen Csobánkán, saját műhelyében végzett el, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Hogy ez a csodálatos darab ne szerénykedjen a felső kert mezőgazdasági gépei között, Jóna János színi ácsmester segédletével egy féltetőt ácsoltunk a csűr patak felőli oldalára, ide kerül a fecskendő.

Kérdő Kati restaurálta a Nagyoldali-zsombolyban kiásott – török-kori - koponyákat, ezek a barlangtörténeti kiállítást fogják gazdagítani. Májusban megkezdjük a család- és lakóház-történeti kiadványunkhoz az adatgyűjtést, amelyhez az Önkormányzat is segítséget nyújt Garan Ildikó személyében. Az 1980-ban a településen felállított majd elbontott „Felszabadulási emlékmű” a tájház kertjébe került, megalapítva ezzel a jósvafői „szoborparkot”. A hosszúra nyúlt tavasz hűvös estéi jó alkalmat kínáltak a régóta tervezett férfi kamarakórus – a „Jósva kvintett” - megalapítására, amely terveink szerint a Falunapok tájházi találkáján fog bemutatkozni, reméljük sikerrel. A többit majd meglátják....

Budapest – Jósvafő, 2001. július

Szablyár Péter

Ez a kiadvány bolti terjesztésre nem kerül. Másolása nem tilos, inkább megtisztelő. Készült 100 számozott példányban, ez a(z) . példány.

Újabb adatok Jósvafő településtörténetéhez a II. katonai felmérés (1829-1866) kiegészítő katonai feljegyzéseiből

- Szablyár Péter -

A Kogutowicz Károly által szerkesztett FÖLD és EMBER c. folyóirat 1928-as (VIII. évf. első szám) számában bukkantam Eperjesy Kálmán „Kézirat térképek Magyarországról a bécsi levéltárakban” c. cikkére, amelyben említést tesz a katonai felmérésekhez kapcsolódó „Militärische Beschreibung von Hungarn” c. katonai feljegyzésekről. Ezek az egyes szekciókhoz tartozó olyan adatokat tartalmazzák, „amelyeket a térképen feltüntetni nem lehetett. Órákban fejezik ki a községek egymástól való távolságát, tájékoztatnak a masszív épületekről, a folyók mélységéről és sebességéről, a tavakról, mocsarokról, erdőkről, rétekről, az utak használhatóságáról és a határt uraló magaslatokról.”

A budapesti Hadtörténeti Intézet és Múzeum kérésünkre megküldte mindhárom felmérés környékünkre vonatkozó lapjainak másolatát és a fentiek szerinti feljegyzések német nyelvű szövegeit. Ezek eredeti német nyelvű és magyar fordításait (Dr. Zalán Péter fordításában) adjuk közre az alábbiakban.

A II. katonai felmérés területünket az 1853-ban felvett 41. szekció XXXVIII. kolonnájában ábrázolja. A lap jobb szélén található összesítő táblázat Jósvafőt (Jósafő írásmóddal) Gömör megyéhez, a Pelsőczy járáshoz sorolja, 111 portát, 50 istállót, beszállásolásra 100 embert és 50 lovat tart lehetségesnek (a leírást Josef Fischer a 37. gyalogezred katonája készítette).

A német nyelvű szöveg azonos a Hadtörténeti Intézet által rendelkezésre bocsátott leírással, a magyar fordítás „helyesírása” azzal megegyezik. A teljesség kedvéért az Aggtelekre vonatkozó szövegrészeket is közreadjuk.

Sectio Nro. 9.

1.

Jósafő /Coll. XX. Sect. 9./

1. /Von/ Hoszszuaszo 3, Ag Telek 1 ¼, Borzova 2, Szilicze 2 ½, Peter 1 ¼, Deresztény 1 ¼ /St./
2. Eine gemauerte Kirche.
3. Der Josva Bach ist bey mittleren Wasser nicht über 3 Schuch breit, seine Tiefe ist unbeträchtlich, der Boden sandig, die Ufer mit Gestrüpp verwachssen, nur ist er wegen öfternen Anschwellung besonders bey Regenswetter, und ebenen weichen Wiesen, durch welche er flüsszet, etwas hart zu passieren.

4. Der Wald gegen Ag Telek bestehet ausz Eichen und Bichen, ist hochstämmig und schütter, jener gegen Berzente bestehet gleichfalls aus Eichen, aber sehr dicht mit Gestrüpp verwachsszen.

5. Die Wiesen gegen Petri ist bey anhaltenden Regen wetter sumpfig, die übrigen sind trocken.

6. Die Strassze nach Ag-telek ist bey Starcken Regen sehr lettig, der Weeg nach Berzowa und Saricze sind beyde im Wald sehr steinig. Der Weeg nach Petri ist gut.

7. Die umliegenden Berge sind alle sehr steil und steinig.

8. - .

1.

Jósafo (Coll. XX. Sect. 9.)

1. Hoszsúaszótól 3, Ag Telektől 1 $\frac{1}{4}$, Borzovától 2, Sziliczétől 2 $\frac{1}{2}$, Petritől 1 $\frac{1}{4}$, Dereszténytől 1 $\frac{1}{4}$ (óra).

2. Egy kőtemplom.

3. A Jósva-patak közepes vízhozamnál nem szélesebb 3 lábnál, sekély, medre homokos, partjai bozóttal benőtt; nehéz átkelni rajta, ha a patak esős időben megduzzad, valamint mert feláznak a rétek, amelyeken át folyik.

4. Az Ag Telek felé elterülő erdők tölgyesek és bükkösök; a fák magas törzsűek és ritkásak; a Berzente felé eső erdő szintén tölgyes, de aljnövényzete nagyon sűrű.

5. A Petri felé elterülő rétek tartós eső esetén mocsarasak, a többi száraz.

6. Az Ag Telek felé vezető út sok eső esetén nagyon, a brezovai és a sariczei az erdőben nagyon köves. A Petribe vezető út jó.

7. A környező hegyek mind nagyon meredek és kövesek.

8. -

2.

Ag-Telek /Coll. XX. Sect. 9./

1. /Von/ Josvafa 1 $\frac{1}{4}$, Kétső 1 $\frac{1}{4}$, Bűdos Tó $\frac{3}{4}$, Hoszsúaszó 1 $\frac{3}{4}$ /St./

2. /Eine gemauerte Kirche./

3. -

4. Die um Ag-Telek herum befindiche Waldung ist alle sehr schitter aund bestehet aus Buchen und Eichen.

5. Die Wiesen sind trocken.

6. Die Strassze nach Pelsücz ist stark lettig. Die Strassze nach Tornallya ist gut. Der Weeg nach Kétső ist steinig.

7. /Die umliegenden Berge sind alle sehr steil und steinig./

8. -

2.

Ag Telek (Coll. XX. Sect.9.)

1. Jósvafától 1 ¼, Kétsőtől 1 ¼, a Büdes Tótól ¾, Hoszszuasztól 1 ¾ (óra).
2. (Egy kötemplom.)
3. –
4. Az Ag Telek körüli erdők mind nagyon ritkásak; tölgyesek és bükkösök.
5. A rétek szárazak.
6. A Pelsüczbe vezető út nagyon rossz állapotban van. A Tornallyába vezető jó.
A Kétső felé vezető út köves.
7. (A környező hegyek mind nagyon meredek és kövesek.)
8. -.

A szűkszavú leírások tartalmi vizsgálatánál szem előtt kell tartani, hogy ezek katonai szempontok szerint veszik számba a települések sajátosságait.

A község nevek „fonetikus” leírásainak egyértelművé tétele érdekében ezek a következők:

Hoszszúaszó – Hosszúszó; Ag Telek – Aggtelek; Jósvafa – Jósvafő; Peter – Petri (ma Szinpetri); Deresztény – Tereszténye; Pelsücz – Pelsőc; Berzente – Berzéte.

Irodalom:

EPERJESY K. [1928] : Kézirati térképek Magyarországról a bécsi levéltárakban – FÖLD és EMBER ; Szerk: Kogutowicz Károly; VIII. évf., 1. sz., p= 42 – 60;

SZABLYÁR P. [1996] : Jósvafő régi térképeken – I. , Jósvafői Helytörténeti Füzetek; 5. füzet 1996. december p= 20-23;

Kasos méhészet Jósvafőn

- Nadanicsekné Gereguly Piroska –

A magyarság már a finnugor korszakban ismerte a méheket. A méznek – mint édesítőszernek – és a viasznak – mint a gyertya alapanyagának évszázadokon át nem volt alternatívája. kezdetben a mézhez csak zsákmányolás útján jutottak.

Jósvafőn évszázadok óta méhészkedtek. Nyolc-tíz család többnyire a portán, néha a szőlőhegyen tartotta a méheket. Egy-egy családnak 20-25 méhcsaládja volt. A megtermelt méz a család ellátását szolgálta, de el is adtak belőle. Méhészkedéssel foglalkoztak a 20. században: Fodor Géza ref. lelkész, Ficsór Pál, Németh István, Bak László, Vostyár István, Jóna István, Dovola Béla, Boros István, Bak Lajos.

A méhkasok a portán különálló méhesben sorakoznak. A méhes fából készült, három oldala zárt. A 3x2, 4x2 méter nagyságú épületet a méhész és családja készítette. Tetejére cserepet tettek. A méhes és a méhkasok mindig keletnek fordulnak. A méhes mozgatható, alapot nem készítettek alá. A talpfáját nagyobb kövekre tették, a hézagot apró kövekkel rakták ki. A méhesben deszkapolcokon állnak a köpük, vagy méhkasok, mellette a füstölő, álarc.

A köpük ürtartalma kb. vékányi, vagyis 30 liter. Régen főleg cigányok készítették rozsszalmából. ma már a faluban élő egyetlen méhész, Gereguly István maga készíti a méhkast. Rozsszalma helyett a szőlőhegyen található „zabfüvet” használja. A köpü elkészítése aprólékos, fáradságos munkát igényel. Kb. 25 mm átmérőjű vas vagy rézkarikába szorosan, tömören behúzza a zabfüvet. A tömörített szálakat – hogy puha, hajlékony legyen – megkalapálja. Elhasogatott kánya vagy fűzfa vesszővel egy cm-es távolságban szorosan körbetekeri a szárcsomót. Harapó-, vagy kombinált fogóval köralakba betöri a szárcsomót, utána körkörösén összevartja fűzfavesszővel. Kis törrel először lyukat fúr a vesszőcsomó alá, ezután fűzi bele a vesszőt, majd szorosra húzza. Ha fogy, lazul a gyűrűben a szalma, folyamatosan 8-10 szállal pótolja. Amikor a köpü teteje kb. 25-30 cm átmérőjű, akkor a varrást úgy alakítja, hogy a széle felfelé fordulva harang alakú formát vegyen fel. Ha a köpü 45-50 cm magas, 6-8 cm-es bejáratot kell hagyni varrás nélkül a méheknek. Csak a köpü elkészítése után kell ezt a részt kivágni, eldolgozni. A bejárat eldolgozása után még egy-két sort kell hozzávarni. Egy köpü elkészítése kb. két napot igényel.

A méhek rajzási ideje május, június. Az anyaraj kizavarja az új rajt a kasból. Az új raj általában fára ül. A méhész magát megfüstöli, sokszor álarc nélkül a fára megy. A méheket is megfüstöli, hogy ne csípjenek. A kasba belerázza a méheket. ha tömegesen mennek be, az azt jelenti, hogy az anya már bent van. Ez kb. fél napi munka. Este, amikor az összes méh beült a kasba, a méhész beviszi a kast a méhesbe.

Ezután megkezdődik fentről lefelé a lép építése. Kasonként függőlegesen 8-9 lép található. Amikor még csak 2-3 cm lép van kész, a méhek kezdik megtölteni mézzel, az anya pedig folyamatosan rakja le a sejtekbe a petéket. Mivel a dolgozó méhek 30 napig élnek, a petéből kikelt méhek biztosítják az utánpótlást. Kb. szeptember végén – amikor a „fiasítás” (dolgozók utánpótlása) megszűnik – a méhkasok számának 2/3-át kénnel kifojtják. A méhek a kéntől elpusztulnak, lehullnak a kas alá, a földbe vájt gödörbe.

Csak a nehezebb kasokat hagyják meg más évre, benne az anyával. A súlyából tudják meg, hogy a méhkasban van elég táplálék télre, a méhek képesek kitelelni.

A kifojtott kasokat mindkét oldalukról odaütik (pl. egy hokedlihez), hogy kiszakadjon belőlük a lép. Kiemelik egy darabban, lyukas tálba. Apróra vágják. Ezt behelyezik a „serpenyűbe”, majd az egészet a sparhét sütőjébe. Gyenge tüzelés mellett bő óra alatt a méz megmelegszik, felhígul, lecsorog a serpenyűbe. A sonkoly (lép) fennmarad a lyukas tálban. Ezt a sonkolyt vízben felfőzik. Fazékba tett hegyes fenekű vászon zsákba öntik. Körző alakú szorító fával – cserepsikkal – lábbal szorítják a zsákban lévő masszát, kézzel csavarják a zsák felső részét, amíg nedvesség van benne. A zsákban maradt kevés sonkolysalakat kiszáritják, elégetik. A „viaszkos” vizet újból felmelegítik, míg abban a megdermedt viaszdarabok el nem olvadnak. Azután az egészet hidegre teszik. Kb. 1 óra múlva a viasz a víz felszínén kemény, kör alakú lappá dermed. Kiveszik, a mézes vízből méhsört erjeszhetnek, vagy beleteszik a cefrébe.

A leírtakat Gereguly István, Jósvafő, Béke u. 4. szám alatti lakostól hallottam, illetve láttam a méz kiválasztását a lépből. Ő 17-18 éves korában – erdőn befogott – egyetlen méhcsaláddal kezdte a méhészkedést. Jelenleg évente 20-25 méhcsaládja van. Sajnos sem Jósvafőn, sem a szomszéd községekben rajta kívül ma már senki sem foglalkozik a méhészkedéssel. A 81 esztendőes idős ember ősi, változatlan módszerekkel – hobbiként és jövedelempótlásként – végzi tevékenységét.

Irodalom:

Magyar Néprajzi Lexikon – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980., p=548-552.

Martonyi* romok

- Vásárhelyi Jenő** verse –

Vörös barátok a múlt honában,
...ima közelben, ima zsámolyon,
Kulcsolt kezekkel éj áhítatában
zsolozsmát zengtek, minden hajnalon.

Istent dicsérő lelkek himnusza
a gondolat, szó, arcra borulás...
A lelketek él, testetek már por...
századok múltak... ez nem áltatás.

Sűrű erdős hegyek, s a domb ölén
áll a hajléktok... az Isten háza áll...
Bár romok... de majdnem édig érő
falak közt erdő... öreg bükkfa néz le
rád, mert több, mint százesztendős fa
bólogat. A játszói napsugár beszél s
ontja a fényét, a templom hajóiban, hol
járt labanc, kuruc s a vad tatár....

Emlék az ablak, mives... szép... remek...
Emlék minden, mit félve néz szemünk...
Álom-emlék itt a levegő a lég...
mit mellre szívsz, s szíved megremeg.

Csodát művelt itt az agy, az elme
s most századok után is, felragyog,
Istendicsőség, s nagy emberi eszme...
mely fenntartá e nemes csillagot...

Vörös barátok! Martonyi nagy!
Képzetem messze... utánatok néz...

Mind óriások, hősök voltatok...
meaculpázó sok lélekvitéz.

1989. I. 30.

*Vásárhelyi Jenő 1928-tól 1939-ig Jósvafő főjegyzője, jelenleg Miskolcon él. Ebben az évben tölti be 103. életévét. Visszacmlékezései, versei a JHF 12., 13. füzetében olvashatók

** Szalonnai Lóránd fia István 1383-ban a Martonyi fölött emelkedő Szárhegyen pálos kolostort alapított., mely közel két évszázadon keresztül állt fenn. A kolostorrom feltárása megkezdődött.

Jósvafő

- Vásárhelyi Jenő* * verse -

Augusztus végi napsugár
sütöget Jósvafőre,
Minttha mutatni akarná,
hogy készül pihenőre.
A Tengersizem csillogó
feledhetetlen képe,
Csillog, fénylik, búcsúzik...
talán még látlak jövőre.

Látogató tömeg, mint méhraj,
zúg, mozog a téren...
Maradnának, de menni kell...
jön szeptember s ez érdek.
Zöldbeborult erdeink már
barnulnak lassan itt-ott...
S a széltől fűjt fák makkjai
zokogva mondják: kipp-kopp.
Motorzúgás hangulatát
felváltja csend siráma...
Jósvafő nyáröröme,
búcsúzik nemsokára.

Szép Jósvafő, melyet szeret
és áldva áld az isten...
Ha nem szeretnénk tégedet
más lenne itten minden.
A tavasz szele új világ
s nyüzsög az ország népe,
Hogy zenghesstük mi hangosan...
elme gyünk Jósvafőre.

2001. február 21.

A bábák feladata, szülési hagyományok Jósvafőn a XX. század elején

- Nadanicsekné Gereguly Piroska -

Régen az asszonyok nem kórházban szültek. Legtöbbször a bába segítette világra a csecsemőt. ha komplikáció adódott, akkor szekérral mentek a két-három községgel távolabb lakó körorvosért.

Szülés előtt az anyák – a családtagokon kívül – senkitől nem kértek és kaptak tanácsot, segítséget. A bábáknak a gyerek születése előtt nem volt semmiféle feladatuk.

A házi és mezei munka közben megindult fájások után a férj ment el szólni a bábának. A vajúdas közben a bábán kívül az anyai nagymama és egy jó szomszédasszony volt bent az első házban. Ők imádkoztak, hogy minél hamarább legyen meg a baba, ne soká szenvedjen a szülő asszony. A férjek kevés ideig, vagy egyáltalán nem voltak bent. Az imádságot a „Keresztényi tanítások és imádságok (1897) c. imakönyvből olvasták (lásd a cikk végén).

A bába közben vizet melegített. Segíteni nem tudott egyebet, mert „a hosszabb-rövidebb szenvedés természetes volt”, és különben is: „minél több gyerek jött a világra, annál könnyebb volt”. A szülés után közönséges ollóval elvágta a bába a köldökzsinórt. Hiper-mangános meleg vízzel fertőtlenítette, lemosta alulról a szülő asszonyt. Az újszülöttet fateknőben langyos vízben szappannal megfürösztötte. A víz hőmérsékletét a könyökével „ellenőrizte”. Fürdetés után bepelenkázta a babát. A pelenkát használt lepedőből, ingből, ruhadarabból készítették. A gyereket utána pólyába rakták, réklit és hátul kötős inget adtak rá. Szatyínggal kötötték meg mindkettőt a nyakánál. A fejére fejkötőt adtak. A ruhadarabokat többnyire otthon varrták. A pólyát x alakban „dunnakötővel” körbetekerték, a végére nagy „mablit” kötöttek. A dunnakötő színe jelezte, hogy fiú vagy lány van a pólyában: fiúnál kék, lányoknál rózsaszín. A gyerek kezét a testével párhuzamosan 2-3 hétig bekötötték a pólyába, hogy meg ne kaparja a kis arcát. Ha később beteg volt a pici, először a bábát hívták, de gyógyítását az orvos végezte.

A bába fizetsége egy véka búza vagy annak az ára volt (egy véka kb. 30 liter). Azon túl a gyerek fürdővizébe – ha fiú lett – a szülők örömeikben pénzt tettek a bábának. Minden első szülőtől a fenti fizettségeken felül egy új vászon lepedőt is adta neki.

Itt a faluban a század elején Farkasné nevű öregasszony „vette fel” a gyerekeket. Őt követte a '30-as években Nyíriné Juci Néni. Ez a két asszony még nem tanulta a bábák mesterségét. Később a színi „hivatásos” szülésznő látta el a

feladatot: Deszler Erzsébet. Őt követte Béres Ferencné, aki a színi körorvos mellett dolgozott, és közben Kassán sajátította el a megfelelő elméleti és gyakorlati ismereteket.

Nyíriné Juci Néni (cigányasszony) a fürdetést, pólyázást követően jelképesen megköpdöste az újszülöttet, hogy ne fogjon rajta a szemmel verés. A bábák a szülés után még egy hétig jártak fürdetni az újszülöttet, mert az anyának pihennie kellett. A „betegágy” két hétig tartott. A gyerek fürdetése glicerinszappannal történt, majd babahintőporral szórták be a hajlatokat. A fürdővízben először a gyerek száját mosták ki zsebkendővel, hogy ne kapjon szájpenészt. Az anya mosdatását, kezelését is a bába végezte. Lavóriba, vízbe hipermangánt tett, ebben mosdatta meg alulról az anyát. Mindez reggel történt. A fürdetés, mosdatás után a bába a családtól reggelit kapott, amely egy stampedlivel kezdődött.

A keresztelés a születés után egy héttel történt vasárnap, vagy hétköznap a parókián. Ide csak a keresztanya és a bába ment. A keresztanya fogta, a bába takarta ki a kereszteléskor a kicsi fejét. A keresztelőn ott maradt a bába is, együtt evett, ivott a szűkebb családdal. Ezzel véget is ért a bába tevékenysége.

Az 1960-as évek elejétől a szülések kórházban történnek. Ezt követően a csecsemők gondozását a védőnő tanácsai alapján végzik a kismamák.

Irodalom:

Magyar Néprajzi Lexikon – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980., p = 178-179.

Melléklet:

„Imádságok a jelenvalóknak a szülés fájdalmai között levő asszonyért.

Könyörülő szent Úr Isten! A te nagy irgalmasságodban bizván, folyamodunk te hozzád és nagy alázatossággal könyörgünk ezért a mi asszonyi társunkért, kit a szülésnek fájdalmai szorongatnak. Tekints le kegyelemmel a bűnös szolgálódra, lásd meg nyomorúságát és halld meg keserves fohászzkodásait. Légy kegyelmes bűneinek, melyek fájdalmat nevelhetnék és a te szabadításodat késleltethetnék. Éreztesd vele kegyelmedet, mely vagyon a Jézus Krisztusban, és szent Lelkednek vigasztalásit, melyek hathatósan támogassák őtet szorongattatásiban.... tartsd meg mind az anyát, mind a magzatot életökben és épségökben, és ne késsél a várt szabadítással. Hallgass meg minket véghetetlen könyörültességéből a Jézus Krisztusért, Amen.”

Részlet a „Keresztény tanítások és imádságok (1897)” – c. imakönyvből.

Gondolatok a Zabos-domb körül

- Nadanicsekné Gereguly Piroska -

A múlt század végén, e század elején még állt egy kis ház a Zabos dombon. Ma már nyoma sincs. Idős emberekkel beszélgetve megtudtam, hogy a Kis-Galya, Apáthi domb, Kert megí (Kert megett), Apalin dülök területén, a falu melegebb oldalának „derekán” több ilyen kis ház állt, amelyeknek létezésére már csak néhányan emlékeznek, illetve egy részük felújítva nyaraló, vagy lakóház.

- **A Kis-Galya** délkeleti részén – a jelenlegi Fuzskó Józsefné házától északnyugatra – két kis lakóház is állt;
  - A Spisák féle ház: Spisák János és felesége lakott benne. A gazda a jósvafői házakra zsúptetőt készített, javított. A két idős ember a század elején meghalt, a ház nyomtalanul eltűnt.
  - Lejjebb tőlük nem messze Balogh Károly és felesége élt egy másik kis házban. Mint kovács patkót, ácskapcsot, szöget, kalapácsot, fűrőt, palacsintasütőt készített. A lakók halála után a kis ház is nyomtalanul eltűnt.
- **Az Apáti dombon** áll az Apáti-féle ház. Ezt felújították, nyaraló [Rákóczi u. 19.]
- **A Kert megí** részen
  - A Szarka féle ház ma is áll, jelenleg nyaraló [Kossuth u. 9.];
  - B. Farkas Laci bácsi háza; bővítés, átépítés után jelenleg lakóház [Kossuth u. 7.];
  - Bak János bácsi féle ház, ma nyaraló [Kossuth u. 5.];
  - A Dovola-féle házat felújították, jelenleg nyaraló [Kossuth u. 3.];
  - A Cicu Pista bácsi háza nagyobbítva, átépítve lakóház [Kossuth u. 1.];
  - A Fajc nevű suszter háza – Dávid Károly háza felett volt, mára nyoma sincs.
- **Az Apalinban**
  - A Libár-féle ház – a Fajc háztól keletre, mára nyoma sincs;
  - Juhász Marci bácsi háza – Dávid Károly házától észak-keletre. Mára nyoma sincs.
  - Mizser Zsuzsó néni háza – Czafik István kertje felett volt. A Czafik portán már más él – nyaraló [Petőfi u. 5.]. A Zsuzsó néni háza is nyomtalanul eltűnt [a II. Vh. alatt, a front átvonulásakor felgyújtották].

* a [ ] közötti azonosító adatok a szerkesztő kiegészítései

• A Zabos dombon Zabos Zsuzsi néni háza állt. A töltésről (országút) meredek gyalogút vezetett fel a domb tetején álló kis házhoz. Szekérrel a szőlő-út első partjáról (meredek részéről) lehetett megközelíteni. A szekérút kis lejtővel vezetett a házig. Az alacsony ház egy helyiségből állt, égre nyíló ajtóval. Faszindellyel volt befedve. A fala valószínűleg vályog volt. Két ablaka a főútra, ajtaja a falu felé nézett. A XX. század elején még – mint a korábban említett házak egy része – ez a ház is állt. Zabos Zsuzsi néni három lányával lakott benne (Maris, Zsuzsi, Eszti). Az asszony napszámos munkából (kapálás, kender-csapás, szárítás vagy más néven milézés, krumpli ásás) tartotta el a gyerekeket. A fát a hátukon hordták a körülöttük lévő erdőkből. A vizet a háztól keletre lévő forrásból tudták biztosítani (Zabos-kút).

Az eltűnt porták többsége be sem volt kerítve. Tulajdonosai egyszerű, szegény napszámos emberek voltak. A kis házakat paticsból fonták, sárral megtapasztották. A sziklákra építve alapjuk sem volt. Hét közülük nyomtalanul eltűnt., Jósvafő térképén ma már nem találhatóak.

Az adatközlők szüleim és özv. Jóna Lajosné voltak.

Újabb előre lépés a rekonstruált jósvafői kaphámmor megvalósítása felé - Szablyár Péter –

A JHF-ben rendre beszámoltam régen dédelgetett vágyunk, a hajdani tohonya-völgyi kaphámmor rekonstrukciójának előkészítéséről. Ez év januárjában az Aggteleki Nemzeti Park megbízásából „A rekonstruált jósvafői kaphámmor létesítésének előkészítése” címmel megvalósíthatósági tanulmányt készítettem, megalapozandó azokat a feladatokat, amelyek a Törőfej-völgy helyreállításához kapcsolódva valóra válthatják álmainkat.

A tanulmány mottójául Lévay József „Diósgyőri hámmorok” c. versének első szakaszát választottam:

*„Hámmor volna, de már nincs kalapács
Se hangos pöröly, se barna kovács.
Kohó kihamvadt, izzó vas kihűlt,
Gép szerte korhadt, műhely összedűlt.
A zuhatag szabad kényén halad,
Olcsó erő haszon nélkül marad.
Nincs régi pezsgés, nincs régi zaj,
Csend van, s az itt nem boldogság, de baj.
Az új kor itt eképp állíta rendet,
Elrontván, mit a múlt idő teremtett.”*

A tanulmány bevezetőjében összefoglalja a jósvafői hámmoripar múltját, a mecenzéfi kapcsolatokat. A rekonstruálandó hámmorral kapcsolatban elemzi annak vízellátási lehetőségét, építészeti kialakítását, lehetséges telepítését a jelenlegi turbinaház szomszédságában. A majdan bekapcsolódó szaktervezők informálása érdekében bemutatja a hámmor fő szerkezeti egységeit (alapvetően Kiszely Gyula, néhány éve elhunyt technika-történész ez irányú kutatási eredményeire támaszkodva), az alkalmazott gyártástechnológiát, a megvalósítás becsült költségeit. Egy internetes nyomozás eredményeit összegezve bemutatja az Ausztriában (9), Svájcban (1) és Szlovákiában (2) működő múzeum-hámmorokat, ismertetve azok fő jellemzőit, adottságait.

A tanulmány elkészülte után megindult a telepítésre kiválasztott terület részletes geodéziai felmérése és megkezdődött az építés-tervezési munkák, valamint a szükséges engedélyeztetési eljárások előkészítése.

Sajnálatos módon a Magyar Műszaki Múzeum – akinek a birtokában van egy mecenzéfi hámmor teljes vasszerkezeti anyaga és dokumentációja – egyáltalán nem hajlandó az együttműködésre, a megkeresésekre érdemben nem is válaszol.

Kis Dániel fiáról – Kis Bálintról – iskolát neveznek el Gyomaendrődön

A gyomaendrődi 2. számú általános iskolát a helyi képviselőtestület döntése alapján Kis Bálintról (1828-1896) – a Gyomai Református Iskola egykori tanítójáról nevezik el. Az iskola vezetése kapcsolatba lépett Jósvafő önkormányzatával, Hangó István református lelkésszel és a Tájház vezetőjével, majd felkeresték Jósvafőt, hogy személyes benyomásokat szerezzenek és előkészítsenek egy őszi tantestületi kirándulást. Ez alkalommal kaptam meg tőlük a „SZÓ-BESZÉD” független városi lap 10. évfolyamának 4. számát (2001. május), amelynek 3. oldalán egy részletes cikk számolt be az iskolai névadásról. Ebből idézzük a Kis Bálintra vonatkozó életrajzi fejezetet:

„Jósvafőn született 1828., január 17-én. Elemi iskoláit édesatyja, **Kis Dániel** jósvafői tanító vezetése alatt végezte. 1837-ben a miskolci református gimnáziumba lépett, ahol négy évig tanult. édesapja 1838-ban meghalt, ettől kezdve özvegy édesanyja, **Dely Mária** nevelte. Losoncon végezte tanulmányait 6 éven át, eközben tanításkodott Hetényben és Alsó-némediben, hogy eltarthassa magát. Később Debrecenbe ment tanulni.

Az 1848-49-es szabadságharcban honvédként harcolt. A világosi fegyverletétel után Debrecenben folytatta tanulmányait. 1851-ben itt érte a gyomai református egyház meghívása felsőbb fiúosztály tanítói állásra. 1863-ig a IV-V-VI., 1863-1885-ig pedig az V. és VI. fiúosztály tanítója volt. 1885-ben gyakori betegeskedései miatt megvált állásától, és ebből az alkalomból érdemei elismeréséül a gyomai református egyház örökös presbiterré választotta. nagy tudását bizonyítja a debreceni főiskola oktató karának bizonyító levele, amelyből megtudhatjuk, hogy „dicséretes szorgalommal végezte a következő tudományokat, melyeket tanulni tartozott: magyar, német, latin, hellén, nyelvészet, ó-közép, újabb és honi történettan, tiszta és alkalmazott mértan, természet-, vegy- és ásványtan, észjog, ország-lástan, egyetemes- és honi jelenrajz, jogtan, Szentirat magyarázási szabályok, egyháztörténet és gyakorlati lelkészettan.” Kis Bálint 36 évig nevelt és tanított, **mintegy 1500** tanítványa szerette és tisztelte őt. Egyike volt azoknak, akik a modern pedagógia elveit elfogadta. Az értelem fejlesztésére helyezte a fő hangsúlyt, nem volt híve a könyv nélküli magoltatásnak. Ahol lehetett, szemléltetett, gyakran ő maga készítette a szükséges eszközöket. tanítványait az olvasás szeretetére, az erkölcsös életre nevelte. **Garzó Gyula** akkori lelkipásztorban kiváló munkatársra talált. A gyomai reformátusság egyházi, iskolai, kulturális felemelkedésének virágkorát élte tevékenységük idején. Kis Bálint családot nem alapított, de magához vette szegénységben élő rokonait, és gondoskodott róluk. Az iskola volt az ő otthona, akkor volt boldog, ha tanítványai között lehetett.”

A jósvafői idegenforgalom kezdetei

- Klein Károly 1933. május 20-i levele –

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár bocsátotta rendelkezésünkre ezt a levelet, amely a hajdani „Felső malom” (Törőfej-völgy) épületéből kialakított Baradla menedékház ünnepélyes megnyitására invitált.

KLEIN KÁROLY
 ÁSÓ, KAPA ÉS LAPÁTÁRU GYÁRA
 JÓSVAFŐ
 ABAÚJ-TORNA-MEGYE
 VASUTÁLLOMÁS. SZÍN

Jósvafő, 1933. május 20.

ÉSZAKMAGYARORSZÁGI IDEGENFORGALMI SZÖVETSÉG**MISKOLC**

Van szerencsém tisztelettel megküldeni a M.K.E. „BARADLA” menedékház avató ünnepélyének programját, azzal, hogy ezen ünnepséggel kapcsolatosan kirándulócsoportokat ideirányítani szíveskedjenek.

Indulás Miskolcra autóbusszon úgy, hogy a vendégek ½ 10 órára érkeznek a verestői bejárathoz. Indulás a barlangba 10 órakor, megérkezés a jósvafői új bejáróhoz, illetve a menedékházhoz 1 órára. Ebéd a „BARADLA” menedékháznál (A borralalóval együtt 1,- P., mely áll: bableves, borjúpörkölt burgonyával és sülttészta.) 3 órakor a ház ünnepélyes avatása és bemutatása, indulás vissza tetszés szerinti időben. Jelentkezési határidő május 31.

Azon reményben, hogy a program minden tekintetben megfelel, a jelentkezők számának közlését kérve vagyok

kiváló tisztelettel:

Klein Károly s.k.

KLEIN KÁROLY
 KAPAGYÁRA
 JÓSVAFŐ

A „BARADLA” menedékház létesítéséről, felavatásáról szóló korabeli cikkeket a JHF 3. számában (1995. december) „Jósvafő első idegenforgalmi létesítményei” c. cikkben közzétettük. Köszönjük a Megyei Levéltár segítségét!

Jósvafői vőfély-versek

A JHF 11. számában (felső) Bak János hagyatékából előkerült vőfély-verseket, a 12. számban Gereguly Ferencné (Erzsi Néni) által lejegyzett vőfélyverseket, most pedig Dely János által átadott vőfély-verseket adunk közre (aki számos lakodalomban töltötte be ezt a fontos szerepet), érzékeltetve azt a változatosságot, amely ezt a műfajt jellemezte korábban.

Hívogató vers

Béke szeretettel léptem e hajlékba
 Szálljon rá a mennyből az Isten áldása.
 becsület és jó hír szállja meg e házat,
 Szép vigalomra nyitom fel a számat.
 Virágnak vagyok a követe
 Völegény Önöket nagyon tiszteltette.
 Jövő szombatnak a kincses hajnalán,
 derít fel bennünket egy szép mulatság.
 jelenjenek meg hát az én hívásomra,
 Onnan majd elmegyünk az isten házába.
 Hitök elmondását szépen meghallgassuk,
 Az ÚrJézus krisztust dicsőítve áldjuk.

Völegény búcsúztató

Kedves völegényünk ekképpen szólana
 Ha szíve érzelméből szavakhoz jutna.
 de miként indítsam szólásra nyelvemet
 Mert nagy szomorúság bágyasztja szívemet.
 Bokrétám ezentúl elhagyja fejemet,
 Mindjárt eltemetem legényi kedvemet.
 kedves jó szüleim, hozzátok szólok már,
 Tudom, hogy szívetek tőlem búcsúra vár.
 Eddig tiétek voltam mondhatjátok
 De hogy miként fordul sorsom, nem tudjátok.
 Jelen van az idő hogy jó atyámnak
 Fájdalommal szülő kedves jó anyámnak.
 hagy csókoljalak mint szerelmes dajkámat
 mert már kezem alá veszem szerelmes mátkámat.
 Kedves testvéreim el ne feledjétek
 Amíg tiszta szívből engem szerettetek.
 kísérjétek ti is az isten házába,
 Kérjétek sz Istent érettem imába.

Hogy bő áldását adja szent házasságomra.
Induljunk el tehát Isten nevében
nehéz utunkban vezéreljen Isten!

Kendő kikérés

Szeretnék beszélni a kedves menyasszonnyal,
Egy kérésem volna mégpedig azonnal.
kedves menyasszonyom tudja-e azt,
Hogy a vőfély így nem igen járkalhat.
Szép menyasszonyom kérem adja ide jelvényem,
Virággal, kendővel díszítsen fel engem.
Vőlegény ígerte, a menyasszony adja
Jelvényem nekem e szent ünnepnapra.
/ha megkapod:/
Szépen megköszönöm ezen szívességet
Nyerjen érte áldást, békességet.
Szépen megköszönöm, ilyen másnak nincsen
Szép menyasszony érte áldja meg az Isten.

Mikor visszajött a menyasszonyos háztól

Megjöttem már küldetett helyemről,
Látni a menyasszonyunk ékes címeremről.
Látni is, hogy oda nem jártam hiába,
nem is ütöttem meg lábamat a fába.
Igen szívesen láttak ottan engem,
Ahogy oda értem, nem lelték helyemet.
Sőt, azt is üzenték, hogy szívesen látnak,
Mindent, amit kértem, meg is adtak.
Ide is adják nekünk kedves menyasszonyunk,
csak hogy azon legyünk, hogy ne soká mulassunk.
Sőt igyekezzünk, nehogy sokat késsünk,
Hogy minél hamarább legyen esküvésünk.

Menyasszonyért induláskor

Kedves vendégeink, induljunk el rendben,
Teendők végzése, hogy legyen megkezdve.
Vőlegény urunknak van egy kedves párja,
Aki ötet mostan nagy öröme várja.

Induljunk el tehát a menyasszonyos házhoz,
Két szerető szívet adhassunk egymáshoz.
Rendes szokás szerint megyünk a templomba,
Hogy az áldás legyen rájuk elmondva.

Menyasszony kikérő esküvőre

Csend! kérem mindenki figyelmét
Addig át nem lépem e hajlék küszöbét.
De hogy miért jöttem, még elbeszélem,
Beljebb megyek, hogyha engedelem leszen.
Az én jó barátom ezelőtt pár héttel,
Mint szárnyra kelt madár repült szerte széjjel.

Repült, hogy magának egy társat szerezzen,
Akivel az élet tengerén evezzen.
itt látott ő egy rózsát nyilani,
remélvén, hogy le is fogja szakítani.
és ez a szép rózsza e hajlékban levő
hajadon leányzó ki azt volt ígérő,
Hogyha a jó isten kedvez életöknek
kevés idő múlva egymásé lehetnek.
A kitűzött idő már el is jött,
s engem jó barátom mostan azért küldök,
hogy valósul e hát a tett ígéret
vagy választottja már másnak adott kezet.
Nincsen e valami ellenkező dolog
Ami életükre hozna gyászt s bánatot.
Ha nincs úgy elmegyünk az Úrnak oltárához
Hol a szent hit által köttetnek egymáshoz.
tisztelt násznagy uram véle szembe szállok
Úgy tudom rá van bízva ez a dolog.
Bátran nyilatkozok, igaz ember vagyok
Ezen beszédemre válaszokat várok.

Menyasszony búcsúztató

E kedves hajlék virágos kertjébe,
kivirult egy rózsza.
Az a szép rózsza a mi menyasszonyunk,
Aki megáll közöttünk búcsúzóra.

Isten veled szülötte hajlékom,
Hol láttam isten szép világát,
Gyönyörködtem gyermek játékaimnak,
Szöttem ifjúságom rózsás álmait.
Elhagylak már, más életet kezdek,
Vállaimra veszem azt a nehéz terhet,
Amit úgy hívnak, hogy küzdelmes élet.

Kedves Édesapám, szám hozzád fordítom,
Búcsúzó beszédem zokogva indítom.
Köszönettel veszem atyai voltodat.
Felneveltél engem, kedves leányodat.

Köszönöm minden jóságodat,
Szerető atyai gondoskodásodat.

Kedves Édesanyám, most hozzád fordulok,
Mint szerető dajkám, Tőled is búcsúzom.
Óh jajj! Hogy is kezdjem, beszélni nem bírok,
Mert tudom, hogy tőled el kell válnom.

De már nincs mit tenni, meg kell Tőled válni,
Egy férfi mellé feleségül állni.
Idegen szállásra madár módján szállni.
Kedves édesanyán, hogy is kell itt hagyni?!

Kedves testvérem, állj ide előmbe
Mert keserves könnyek áradnak szemembe.
Édes testvérem, itt hagylak téged,
Együtt élni tovább bizony már nem lehet.

Kedves lány pajtásaim, kik itten állotok,
Búcsúzásaim közbe hozzátok is szólok.
Mert én közületek más útra indulok,
Ezért lány pajtásaim mind megbocsássatok.
Már jó egészségbe itt hagylak titeket,
Az Úrnak áldása tartson benneteket.
Vigasztalja szépen a bágyadt szíveket,
Mert már én elmegyek, kísérem kedvesem.

Hit megköszönő

Nagy tiszteletű Úrnak áldó szép beszédét
 megköszönöm az új pár egybe köttetését.
 Tiszta tudományát áldás-békesség kövesse.
 Áldást kérő szava hasson fel az égbe,
 Szálljon az új párra szeretet és béke.

Hitről való visszajövetelkor

Istennek dicsőség, embereknek béke
 A szent esküvésnek szerencsésen vége.
 Íme visszatértünk azon hosszú útról,
 Ezen tisztelt házhoz, amelyből indultunk.
 meghallgattuk e pár esküvését,
 egymás iránt való igaz szeretetét.
 Ennek öröme akarunk mulatni,
 Szíveskedjenek hát nekünk helyet adni.

Vacsora előtti vers, míg a vacsora készül

Örüljön, vigadjon minden tisztelt vendég,
 Hítves vacsoránk lesz, talán nem is hinnék.
 Mindjárt megfő ott künn a hátulsó kerék,
 Tudom, ha behozom azt mondják, hogy derék.

Szerencsés jó estét adjon a jó Isten,
 Azt gondoltam én, hogy senki sincs már itten.
 Ha én tudtam volna hogy várakoznak itt,
 megmondtam volna: főzzenek valamit.

Tisztelt vendégeim legyenek bú nélkül,
 Szakácsné asszonyunk már főzéshez készül.
 Sót, borsot, paprikát kézhez készítette,
 Már a csirkehúst is a tűzhelyre tette.

Méltó vendégei ezen tisztelt háznak,
 Kérem táncoljanak, mert ülve megfáznak.
 Szakácsné asszonyink csak kint figuráznak,
 Minékünk kell várni, mégis ők lármáznak.

Szakácsné asszonyunk mindenre vigyázni nem győzött,
 Azt a kis bablevest amit nekünk főzött.

Míg a kis vőfély az udvaron időzött,
A bogár megette minket megelőzött.

Kedves vendégeim, tudják azt amit én?
Mit főzött odakint a híres szakácsnénk.
Olyan finom lesz a vacsora, hogy még!
Nem hiába hoztunk Párisból szakácsnét.

Első tál étel lesz mandula csörgés,
Második tál étel gyenge borjú bőgés.
Harmadik tál étel ezüst kanál csörgés
Utoljára pedig üres kocsi zörgés.

Jelentem alássan kész van a vacsora
Mindjárt fel is rakjuk az asztalra.
De akinek nincs villa kés és tányér
Az majd a jó ételt szájával szedje fel.

Vacsora

Szép vendég koszorú, vidám gyülekezet.
most már jelentem: kész vannak az étkek!
Szívemből örülök, hogy eddig megértem,
hogy asztalra adhatom, amit megígértem.

Leveshez

Itt hozom a levest a sodrott csigával,
Ez nem kukorékol többet a torkával.
mert megvágta a szakácsné éles bicskája,
egyék azért bátran, kanállal, villával.

Leveshúshoz

Leveshúst hoztam, mégpedig kétfélét,
behoztam a kakast, meg a jércét.
Hogy jutottam hozzá? Szépen elmesélem.
hallgassanak hát rám figyelemmel kérem.
Szaladgált a kakas a jérce nyomában,
Én meg fogtam magam s futottam utána.
Magam forrasztottam, magam kopasztottam,
Hiába nevetnek ottan a sarokban...

Káposztához

Régtől fogva hallom, hogy a jó káposzta,
 Káp nevű kapitány országunkba hozta.
 Azért gazdasszonyunk tőlünk meg nem vonta,
 A jó disznóhússal asztalunkra hozta.

Káposztát is hoztam, még pedig a javát,
 Mert bele vágattam két oldal szalonnát.
 Tizenkét disznónak elejét-utóját,
 Fogyasszák jó kedvvel, ki fülét, ki farkát.
 Ti pedig lányok, úgy iparkodjatok,
 Ha a fülét nem is, a farkát megkapjátok.

Pecsenyéhez

Pecsenyét is hoztam, kint hagytam a levét,
 igya meg mindenki rá majd a hegy levét!
 Étélbe nincs párja a jó pecsenyének,
 egyformán szeretik fiatalok, vének.

Borhoz

Bort iszik a magyar, nem pediglen vizet,
 Korcsmában is sörért csak a német fizet.
 Bor az igaz neve, ebben van a virtus,
 Már minden rossz lőrét verje meg a Krisztus.
 Magyarak bor való, csak a bor jó mégis,
 Ebben a kancsóban bort hoztam hát én is.

Menyasszony tánc beköszönő

Íme, a menyasszony a koszorút letette,
 Fejét piros kendővel felékesítette.
 Ékesség rózsája viruljon orcáján,
 Ne jöjjön ki panasz, sóhajtás a száján.
 Férjével élhessen számos esztendőket,
 Csendben, békességben vígan teendőket.
 Most pedig kinek zsebében van egy-két-három pengő,
 Hozza csak közelébb, utánam lesz első.
 És aki a menyasszony tán nem akarja járni,
 Azt a konyhából is ki fogom súprálni.

Más ugyanerre:

Változóan derült a mai nap reánk,
 Ki tudja, az éjjel mi érkezett hozzánk?
 A menyasszonynak szűzi koszorúját,
 Fejéről az éjjel végképp elraborták.

Elraborta a sors változandó keze,
 S a díszes fejkötőt tűzte fel helyette.
 Az új fejkendőbe mutatom be Ötet,
 Szaporodjon vele rokonaink száma,
 Minden szerető szív örömmel fogadja.
 Először is tehát az öröm poharát
 Én ürítem, aztán a menyasszonyunkat.
 átkarolom s vele a táncot megkezdem,
 És te zenész csináld ami tetszik nékem.
 Se ne igen vígat, se ne igen lassút,
 Ha nem azért csak a talpunk alá húzzad.

Egy elsárgult újságcikk az ötvenes évekből....

Jóna László néhány jósvafői fotó kíséretében egy igen megviselt állapotban lévő, négyrétre hajtott újságcikket is átadott, amelyen 1951. január hó 25-i dátum olvasható és valószínűleg az Észak-magyarország korabeli számából maradt fenn. Álljon itt teljes terjedelmében:

„Súlyos károkat okozott Jósvafőn az éberség hiánya

..... van Jósvafőn. Egyik elvetemült ebben támadja a népi demokráciát, mint a másik. Bak József kulák, akinek 150 hold földje van különösen gyalázatos merényletet követett el a dolgozók kenyere ellen. Szántóföldjeinek egy részét letagadta és

az előírt földterületnek jóformán csak a felét vetette be.

Ugyanezt a módszert megpróbálta a többi kulák is.

A helyi DEFOSZ szervezet volt titkára, Jóna László azonban

különös módon szemet hunyt az aljas kártevések fölött. egyetlen kulákot sem jelentett fel. Feljelentette azonban azokat a kisparasztokat, akik az erdőből cserjét vagy avart vittek haza.

Nagyon jellemző volt magatartására a következő eset is.

B. Farkas András erdőmunkást valósággal elüldözték a bódvavölgyi erdőgazdaságból, kénytelen volt építkezésnél elhelyezkedni. Ez annál sérelmesebb volt, mert B. Farkas a helyi Tanács alelnöke, és így megakadályozta ebben a munkájában is. Amikor panaszt emelt Jóna Lászlónál, a DEFOSZ akkori titkáránál és hivatkozott a helyi pártszervezet véleményére, Jóna azt felelte: „Semmi közöm a Párthoz”.

Kiderült azután, hogy

Jóna László maga sem végezte el őszi vetését, két hold helyett csak másfél holdat vetett be.

Jóna László magatartásának nyitja az, hogy apósa éppen az a Bak József kulák, aki szándékos kártevést követett el a dolgozók állama ellen. Ezért érezték magukat nyeregben a jósvafői kulákok. A községi tanács jelentette fel őket bűncselekményeikért. Jósvafő dolgozó parasztjai most

gondoskodnak arról, hogy az osztályellenséggel szövetkező Jóna László ne állhasson szervezetük élén.

Súlyos hiba volt, hogy az éberség elalvását jelentette, hogy eddig is, mint DEFOSZ titkár működhetett. Ezért a helyi DEFOSZ szervezet vezetősége és a helyi pártszervezet is felelős.”

Eddig ismeretlen vers a Lófej forrásról

Kovács Pál jósvafői református lelkész (1969-1982 között) kéziratos helytörténeti gyűjteményében bukkantam az alábbi versre, amit id. Izsó László* (1890 - ?) színi parasztköltő írt 1928-ban:

Jósvafői lófőforrás

Valamikor régen
századokkal elébb,
jósvafői hegyekben
furcsa dolog történt.
Ménészvölgyből elbarangolt
egy gyönyörű csikó,
hogymi történt vele,
az ki nem mondható.
Gazdája kereste,
kereste, kutatta
jósvafői hegyekben,
végre megtalálta.
Rátalált, rátalált,
de csak a fejére,
egyéb része a csikónak,
alá volt merülve.
A nagy küzdelembe,
mindig alábbmerült,
s egyszer nemsokára,
a szem elől eltűnt.
Egy kút támadt ottan,
a víz fel-fel szökik,
aztán egy időre,
újra csendesedik.
Folytatja azóta
ezt a szép játékot,
a monda azt állítja,
a ló vergődik ott.
Lófőforrás lett
a kútnak a neve,
sokan megcsodálják,
eddig szól a rege.

*Verseit a Tiszáninneni Egyházkerület sárospataki levéltárában őrizték meg, több verse nyomtatásban is megjelent!

A közelmúlt emlékei

- Iván István megyei VB. elnök levele Tarjáni Ernő Jósvafő községi tanács VB. elnöknek

**BORSOD-ABAUJ-ZEMPLÉN MEGYEI TANÁCS
E L N Ö K E**

Tarjáni Ernő Elvtársnak
a községi tanács VB. elnöke
Jósvafő

Kedves E l n ö k Elvtárs!

Pártunk, a Magyar Dolgozók Pártjának II. Kongresszusa, valamint a Népköztársaságunk kormánya és a Minisztertanács is számos esetben leszögezte és felhívta figyelmünket, hogy a nép által megválasztott tanácstagoknak, mint az államhatalom helyi képviselőinek példamutatása minden területen döntő fontosságú. Ezért elvárja a tanácstagoktól, hogy az élet minden területén élenjáró példamutatásukkal segítsék elő hazánkban a szocializmus felépítését, népünk egyre növekvő anyagi, kulturális és szociális színvonalának további emelkedését.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi vezetőségének 1955. július 8-i határozata azt a célt szolgálja, hogy dolgozó népünk anyagi, kulturális, szociális és kommunális helyzetének ugrásszerű megjavítását valóra váltsuk. Ezért a határozat kimondja, hogy meg kell gyorsítani hazánkban a mezőgazdaság szocialista átszervezését, rá kell vezetni dolgozó parasztságunkat a parasztság tartós felemelkedését szolgáló és valóra váltó társas nagyüzemi gazdálkodásra, mellyel levesszük a dolgozó parasztság válláról a terhet, mert a nagyüzemi táblás gazdálkodással, az agrotechnikai módszerek és gépek felhasználásával magasabb terméshozamot érhetünk el, ami egész népünk jólétét, dolgozó parasztságunk virágzó életét váltja valóra.

Ebben a munkában igen nagy szerep jut tanácstagjainknak. Most az a nagy és megtisztelő feladat vár a nép által megválasztott tanácstagokra, hogy példát mutatva ezen a téren is, ne csak hirdetői legyenek a mezőgazdaság szocialista átszervezésének, hanem elsőnek lépjenek be a meglévő tsz-ekbe, és ahol nincs, ott álljanak a tsz. szervezés élére az előkészítő bizottságokba, hogy az aratás után megalakítsák a termelőszövetkezeti csoportot. Legyenek szószói a tanácstagok és hirdessék a már meglévő és élenjáró tsz-ek eddigi eredményeit, a tagság elért jövedelmét, ami számos helyen megyénkben is nagyobb, mint az egyénileg dolgozó legmódosabb középparaszt jövedelme. Magyarazzák meg a

dolgozó parasztságnak, hogy csak ez az út vezet a kultúrált élet, a parasztság életkörülményeinek megjavulása és a boldogulás felé. Ahhoz, hogy tanácsstagjaink ebben a munkában valóban eleget tegyenek Pártunk és Népköztársaságunk kormánya felhívásának, ezért elsősorban a tanács függetlenített tagjainak, az elnököknek, titkároknak kell élére állni, segíteni a meglévő tsz-eket, hogy ebben az évben a még gyengén működők is feltörjenek a közepesek közé. Ezen felül minden tanácselnök és titkár, aki még egyénileg gazdálkodik, lépjen be a tsz-be s mikor ideje lehetővé teszi, vegyen részt a közös munkában.

Családtagjai – felesége és gyermekei – pedig, amennyiben már munkaképesek, rendszeresen vegyenek részt a közös munkában. Csak így, a személyes példamutatáson keresztül mozgósíthatják a tanácsok tagjait, s ezen keresztül a falu dolgozó parasztságát, csak így szolgálják igazán a Párt és kormány határozatának sikeres végrehajtását, így tesznek eleget annak a bizalomnak, amit a nép a választás alkalmával a tanács vezetőibe helyezett.

Ezért kérem Elnök Elvtársat, a tanácsapparátus dolgozóit, hogy levelem áttanulmányozása után, azt megszívelve, tegyen eleget tanácstagsággal járó kötelességének és kérje felvételét a termelőszövetkezetbe, vagy indítson szervező munkát a termelőszövetkezet megalakítására, melynek első tagja legyen.

Meg vagyok győződve arról, hogy az Elvtárs levelem kézhezvétele után eleget tesz Pártunk, a Magyar Dolgozók Pártja, valamint a Népköztársaság kormánya határozatának, s példát mutatva a még egyénileg dolgozó parasztságnak, községében sikerre viszi a pártszervezet segítségével és irányításával a mezőgazdaság szocialista átszervezésére hozott határozatot és ezzel együtt a termésátlag növelését, az állatállomány fejlesztését, ami népünk jólétét, egyre növekvő igényeinek kielégítését, békénk megvédését, népi demokráciánk alapjának: a munkás-paraszt szövetségnek megbonthatatlan egységét és tovább erősítését fogja eredményezni.

Miskolc, 1955. évi július hó 15-én.

Iván István
VB. elnök

P.H.

T:Má.

Dokumentumok a jósvafői vízenergia hasznosítás történetéből

Régóta keressük azokat a dokumentumokat, amelyek a korábbi jósvafői vízenergia hasznosítás jellemzőit tartalmazzák. A miskolci Vízügyi Igazgatóságon sajnos semmi – II. Világháború előtti – jósva-völgyi vízügyi dokumentumot nem találtunk, valószínűsíthetjük, hogy ezek a mai Szlovákiába kerültek.

Mindezek után nagy örömmel bukkantunk a Nemzeti Park archívumában az Abauj-Torna Vármegye Alispánja 9207/1930.a.i. sz. „Véghatározat”-ára, amely Klein Antal vízhasználati engedélyét tartalmazza, amely 50 évre engedélyezte számukra a vízhasznosítást. Most csak izelítőül adunk közre néhány érdekes részletet, később teljes egészében közöljük majd:

„VÉGHATÁROZAT

A/

A vízkönyv száma: XIV./8.

1.§.

Klein Antal jósvafői lakos a következő határozatok szoros megtartásának kötelezettsége mellett engedélyt nyer Jósvafő község határában a Jósva patak vízfolyás balpartján az engedélyokirat kiegészítő részét képező műszaki tervek alapján vizierőtelep vízhasználatot létesíteni, fenntartani és használni.

2.§.

Az engedély tartama: 50 év.

3.§.

Az engedélyezett munkálatok a következők:

1./ A duzzasztómű és a felső üzemcsatornák az u.n. Kis malomig terjedő része azonos a 25.088/1899.a.i. szám alatt kelt engedélyokiratban felsoroltakkal.

2./ Felső üzemcsatorna az 1./ alatti csatorna folytatásában az u.n. Középső malomig 435 méter hosszúságban. – A csatorna fenékszélessége: 0.70 m, oldallejtői 1:1 hajlásúak és a vízmélysége 0.70 m. – fenékmagasság a kezdőponton: 214,60 m., a turbinafőnél 214.15 m.

A csatorna partjai a szükséghez képest terméskő burkolattal látandók el.

3./ Turbinafő-akna a 4:35-4:44 számú szelvények köze betonból készítve. Az akna áll egy 4.0x4.0 méretű medencéből és az ehhez vezető 4.80 m. csatormából, mely csatorna elején egy 1.20 m. szélességű felhúzható táblával főszerelt zsilip nyer elhelyezést. – A függőleges oldalfalak felső vastagsága 0.50 m., a beton fenéklemezé pedig 0.25 m. – Az aknában van a finom gereb elhelyezve.

4./ 500 m/m. belső átmérőjű vasnyomócső a 3./ alatti aknától a turbinaházig. Hosszúsága 24.0 méter.-

5./ Turbinatelep a 4:68 számú szelvényben betonból készítve.- Méretei: 6.20x4.80 m. A turbinaház alatt a csatorna 5.30 m. hosszúságban beton partfalak között létesül. Szélessége 2.20 m . Folytatásában az alvízcsatorna 5.0 m. hosszúságban terméskő burkolattal van ellátva.

6./ Alsómalomcsatorna a turbinaháztól a Jósva patakig összesen 40 méter hosszúságban. Fenékszélessége 2.0 m., oldallejtőinek hajlása 1-1. Vízsíne a telepnél 202.30 m. a pataknál 202.10 és így esése 0.80 %.

7./ Árapasztó-csatorna a turbinafőnél kiágazva a Jósva patakig 9.0 m hosszúságban. A csatorna fenékszélessége 0.70 m., oldallejtői 1-1 hajlásúak. Feneke és oldalai terméskő burkolattal vannak ellátva.- Az árapasztó felső végén egy 1.0 m. szélességű, felhúzható táblával főszerelt zsilip van alkalmazva.

4.§.

Engedélyezett vízmennyiség másodpercenként

500 (ötszáz) liter.

5.§.

Engedélyes jogosítva van:

a./ .....a Jósva patak vizét a turbinafőnél 214.85 méter magasságig felduzzasztani és az alsó vízszintjéig előálló 12,55 m. esést a 4.§-ban engedélyezett vízmennyiséggel és turbinával hasznosítani.

folytatjuk!

Jósvafői Falunapok – Arany János Toldija után szabadon*

„Mostan emlékezünk az elmúlt korokról,
Azokból is pedig a mi Falunapunkról!...”

Mint ha pásztortűz ég őszi éjszakákon,
Messziről lobogva tenger pusztaságon,
A Falunapok képe úgy lobog fel nékem,
Majd hét-nyolc esztendő régiségben.

Rémlik mintha látnám az elsőt, az esendőt;
A sok sikerélménytől telesírt zsebkendőt.
Rotyogott a bogrács, volt is itt nagy öröm,
Füleink edződtek a sok népdalkörön.

Ez volt itt az első, ezen a vidéken,
Nem is termett párja a szomszéd Gömörben.
Aggteleken akkor még szunnyadt a gondolat,
Mint fáradt pulikutya az árnyékos fa alatt.

Első ének

Ég a napmelegtől már a falu köze,
Tikkadt közmunkások söpörték azt össze.
Falunapok lesz itt, akárki meglássa!
A nyolcadik ebben a búcsúzó századba’.

Kipirult mazsorett, trombitáló bányász,
Csattog a hajsütő, csak a fodrász anyáz.
Kézműves táborban izzik a kemence,
Út menti helypénzt szed már a Bagó Bence.

A Jósva partján áll már a sörsátor,
Ebben ehetsz-ihatsz, ha a bukszád is bátor.
Hallhatod a mesét, mely altat, mint az éter,
Hisz egyfolytában mondja Adamkó Péter.

Van itt kis- `s, nagypolgár, adakozó szponzor,
Ki tűzijátékot varázsol a dombon.
Csak a természet-felelős lehetne kegyesebb,
Nem most küldve fölénk sötét fellegeket.

* (Át)írta és a 2001-évi farsangon előadta: Szablyár Péter

Második ének

Egy, csak egy legény van talpon a vidéken,
 meddig a szem ellát a jósva-parti éjen.
 A főszervező Béla és szárnysegédje Reni,
 Kiknek mindezzel már nem csak hócipőjük teli.

Az éjféltre hirdetett férfi láb-szépségverseny,
 Egyre népszerűbb, hisz 'Aki nem játszik, az nem nyer!'
 A sok kigyúrt, hangyaagyú városi bunkó,
 Mind győzelmet remélt, s végül győz : Hernyák Lackó!

Sorolhatnám tovább a temérdek programot,
 Mivel a nagyérdemű tölthette a napot
 Dixiland, táncház, éjbe nyúló folklór;
 Mennydörgéssel kísért nosztalgia műsor.

Volt aki elázott, no' nem csak kívül,
 Mert melle dagadt, azon forró hittül,
 Mert hogy Falunapok volt, van és lesz,
 A jövő évezredben is! Jó, ha odafigyelsz.

És ha felteszed a kérdést, miért kell ez nekünk?
 Hát egyszerűen azért, hogy végre együtt legyünk!
 Jöhet ide bárki, ez mindig a miénk lesz
 Meg hát egy év alatt sok mindent elfelejtsz.

Harmadik ének

S falunapok végén, mint pont az Í-re
 Úgy került a színjátszó kör is a helyére.
 Kitűnő rendezőnk, a holland Reny Polstra,
 Otthon biz' nem került volna 'ily magas polcra.

Tudjátok, hisz az ostor is a végén csattan;
 Színjátszó körünk úgy nő színvonalban,
 Miután lencsénk javát már megettük,
 Drámák hosszú sorát hagyva így megettünk.

Mert ki ne emlékezne a Kis- és Nagymamára,
 A Néma Levente zaklatott sorsára;
 A hős Kocsonya Mihály bús ravatalára
 Vagy a Papagattó család nagy qrva lányára.

Drámáink hősnője így lett a Piroska,
 Kin a közönség kezeit tapsolta pirosra.
 Népszínmű, dráma, vígjáték vagy blabla,
 Mindez ment nekünk, és nem is hagyjuk abba!

Mert mi jöhet még ez'tán, talán egy mjuzikel,
 Ahhoz persze még egy kis hangképzés is elkel.
 Bár ebben is élen jár a mi direktorunk,
 Ki bármit elénekel, ha csendben hallgatunk.

Negyedik ének

Úgy lám: lankad a figyelem, csökken a libidó
 Szövegem alól fogytán az indigó.
 Gyűjtsétek az erőt, hisz mindjárt július,
 S kezdődik megint a hétvégi tumultus.

Mert Falunapok nélkül nem élet az élet,
 Olyan ez nekünk, mint a nemi élet,
 Alig múlt el, máris várjuk a folytatást,
 Hátha az még szebb lesz, várd csak ki a hatást!

Mert ez lesz az évezred első Falunapja!
 Melyre emlékezni fog apraja és nagyja!
 Fel hát, s miénk lesz ismét a dicsőség
 Hogy szakadna ránk már az az orbáni bőség!

Hisz négy kerekünk van már, van akinek öt is
 gyermek is akad még, ha ráveszem Öt is!
 Három szobánk is van, ha összeadjuk őket,
 És kellően becsüljük a felmenőket!

Itt a Farsang vége, jöjjön a vigasság,
 Kerüljön a sutba bánat, szomorúság.
 Játsszatok otthon sokat papás-mamást!
 Itt a tánc közben is érezzétek egymást!

Előre hát rajta, végső diadalra,
 Legyünk újra együtt, fakadjatok dalra!
 Vigasság legyen a Jósva mindkét partján,
 Ha már a végét járja a jó öreg Torgyán!

A jósvafői tájház vendégkönyvéből (VII.)

Az ezredfordulón - 2000. december 31-én - megnyitottam a tájház 4. vendégkönyvét. Változatlanul érdekes vetülete ez az idelátogatók érzelmeinek:

„Más látnivalók mellett már csak ezért is érdemes volt Jósvafőre látogatnunk. Köszönjük az élményeket. Visszatérünk még.

2001. március 25.

Livia és Kása Gábor

Visszatérő vendégek vagyunk, örömmel tapasztaljuk, hogy évről-évre újabb látnivalókkal bővül a tájház.

Hajdúnánásról, 2001. 04.03.; Máté erzsébet, Szimcsák Ferenc, Batáné Szimcsák Heléne, Bata Imre

Nagyon hangulatos a falu, és csodálatos a táj! Nagyszerű húsvéti élmény! Egerből a Garai Család; 2001. április 16.

Egyszerűen elaléltam, olyan gyönyörű volt. Mackó Anna; 2001. 04.29.

Tisztelet az ősöknek! Szabó Miklós Kiskunfélegyházáról; 2001.04.29.

Nagyon jól esett visszaemlékezni nagyanyám lakására, emlékezve a régmúltra. Köszönettel: Suhainé Karán Borbála; április 30.

Tosi kiva paikka ja todella sopoa kaikki. Ihanan aurinkoisrakin taala Onkarissa – kumpa ruskettuisin... Anna Onanne from Finland (Tampere) 05.05.

Zámbó Jimmy él! 05.17.

Minzha nagyszüleim idejébe léptem volna be, ez igen tetszik. Sok sikert a további folytatáshoz. Biczó Norbert; 05.17.

Szeretettel gondoltam drága jó nagyszüleimre a tájház megtekintésekor. Köszönöm a lehetőséget. Nagyon szép! 2001.05.27.; Tatárék

A Tolnay család találkozásán nagy örömmel láttuk a szép tájházat. Köszönjük! 06.02. 24 db Tolnay

Szeretettel látogattuk meg ezt a tájházat. Henry és Ilona Zukor; Trenton, Michigan, USA

T a r t a l o m

Újabb adatok Jósvafő településtörténetéhez a II. katonai felmérés (1829-1866)
kiegészítő katonai feljegyzéseiből

×

Kasos méhészet Jósvafőn (Nadanicsekné Gereguly Piroska)

×

Martonyi romok (Vásárhelyi Jenő verse)

×

Jósvafő (Vásárhelyi Jenő verse)

×

A bábák feladata, szülési hagyományok Jósvafőn a XX. század elején
(Nadanicsekné Gereguly Piroska)

×

Gondolatok a Zabos-domb körül (Nadanicsekné Gereguly Piroska)

×

Újabb előre lépés a rekonstruált jósvafői kapahámor megvalósítása felé

×

Kis Dániel fiáról – Kis Bálintról – iskolát neveznek el Gyomaendrődön

×

Jósvafői vőfély-versek

×

Egy elsárgult újságcikk az ötvenes évekből....

×

Eddig ismeretlen vers a Lófej forrásról

×

A közelmúlt emlékei

×

Dokumentumok a jósvafői vízenergia hasznosítás történetéből

×

Jósvafői Falunapok – Arany János Toldija után szabadon

×

A jósvafői tájház vendégkönyvéből (VII.)